

кафедра слов'янського мовознавства.

Підтримує спеціальність і Посольство України в Республіці Болгарія. Студенти беруть участь в заходах, які організує Посольство. Традиційними для факультету слов'янських філологій є різноманітні презентації, в яких студенти-україністи беруть найактивнішу участь. Вечори, на яких студенти читають українські вірші, співають українських пісень, ставлять невеликі п'єсу, викликають інтерес як у колег, так і представників української діаспори в Болгарії, співробітників Посольства України.

За час існування української філології як спеціальності в Софійському університеті на відділенні навчалася понад 50 студентів. Більше 30 захистили дипломні роботи і закінчили успішно своє навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Якімова А.М.* Внесок українців в науку і освіту Болгарії // Друга Міжнародна науково-практична конференція «Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті. Українська діаспора у світовій цивілізації» (У рамках Конгресу української діаспори) / Збірник доповідей. – Львів, 2008. – С.341–345;
2. *Українська еміграція в Б'юларія след П'рвата световна война. Документален каталог.* – Софія, 2000. – 151 с.;
3. *Драгулева В.* Українці в Болгарії у 60–80-х роках ХХ століття // Матеріали І, ІІ та ІІІ наукових конференцій «Драгоманівські студії». – Софія, 2008. – 103 с.

Стеблина-Рудякова Л.М. (Київ, Україна)

Викладання сербської мови у Київському університеті імені Тараса Шевченка

У статті йдеться про становлення й сучасний стан викладання сербської мови в Київському університеті.

Ключові слова: *Сербська мова, історія славістики, історія сербістики, зарубіжна сербістика, сучасний стан сербістики в Київському університеті.*

В статье идет речь о становлении и нынешнем состоянии преподавания сербского языка в Киевском университете

Ключевые слова: *Сербский язык, история славистики, история сербистики, зарубежная сербистика, современное состояние сербистики в Киевском университете.*

The article touches upon the history and the current state of Serbian language studies at the Kyiv University.

Key words: *Serbian language, history of Slavonic studies, history of Serbian studies, Serbian studies abroad, current state of Serbian studies at the Kyiv University.*

Становлення викладання сербської мови у Київському університеті імені Тараса Шевченка відбувалося у кілька етапів і супроводжувалося зміною статусу її як навчальної дисципліни. З часу відкриття кафедри історії та літератур слов'янських нарідів (1842) в Київському Університеті святого Володимира і до початку ХХ століття володіння живими слов'янськими мовами розглядалося як допоміжний засіб при вивченні літератури, історії і культури народу. Перші згадки про викладання саме сербської мови і літератури у Києві пов'язані з іменем учня одного з перших східнослов'янських славістів О.Бодяньського, Олександра Олександровича Котляревського, з приходом якого на кафедру 1875 року, за свідченням сучасників, "почалося в Києві викладання і вивчення науки про слов'янство, яке відповідало цілком способам і вимогам нашого часу" [1]. У 1878-79 навчальному році він викладає болгарську і сербську літератури, 1880-81 – слов'янські мови, включаючи і сербську. У 1909-1910 навчальному році, як свідчення початку нового підходу до викладання слов'янських мов, у розкладі занять з'являються два нові предмети – "Порівняльна граматики слов'янських мов" та "Сербохорватська мова" (дві години на тиждень) приват-доцента О.Лук'яненка, дослідника хорватської історії та культури, автора авторитетної праці з діалектології сербохорватської мови "Кайкавське нарідчя"(1905 р.) [2]. Сама назва навчальної дисципліни свідчила про розширення і осучаснення її змісту – від необхідності розуміння мови окремого народу для знання історії, культури та літератури до вивчення системи єдиної літературної мови двох народів (започаткованої "Літературною угодою" 1850 року та достатньо унормованої на початок ХХ ст.), її діалектного складу, – та отримання статусу самостійної навчальної дисципліни у рамках спеціалізації 'слов'янська філологія'.

На жаль, поступальний розвиток сербістики в рамках університетської славістики був перерваний повоєнними трагічними подіями, численними реорганізаціями системи освіти, репресіями наукових кадрів та війною. Кафедра слов'янської філології була відроджена у Київському університеті лише 1947 року під керівництвом академіка Л.А.Булаховського і спочатку готувала кваліфікованих полоністів та богемістів. Вивчення ж південнослов'янських (болгарської та сербохорватської (сербської)) мов було запроваджено в якості факультатива на українському та російському відділеннях філологічного факультету з правом присвоєння додаткової кваліфікації "фахівця із слов'янської мови" з 1961 року.

Набір студентів на окрему спеціальність «сербохорватська мова та література» розпочався 1973 року і здійснювався три роки поспіль у рамках відродженого слов'янського відділення філологічного факультету (1970 р.).

Викладання нормативних курсів сербохорватської літературної мови на високому науково-методичному рівні розпочала кандидат філологічних наук Ірина Петрівна Бондар, з нею співпрацювали А.І.Черненко, Н.О.Непорожня, Є.М.Пашенко. Згодом справу І.П.Бондар продовжила В.І.Ярмак, перший викладач сербохорватської мови з числа випускників кафедри.

Протягом всього існування відділення суттєву допомогу кафедрі у подоланні дії такого негативного фактора у вивченні інослов'янської мови, як відсутність мовного середовища, надавали лектори сербохорватської мови з тодішньої СФРЮ, відряджені Міністерством освіти в рамках дії міжурядових угод про наукову та навчальну співпрацю, – Тодор Дутина (1973-1975 рр.), Станко Корач (1976-1977), Сильва Попович, М.Радулович (1978-1979), Сафет Кадич, Ненад Шучур (1985-1987), Міленко Попович (1988-1989), Любіца Наранчич (1990-1993). З 2003 року на кафедрі працює доктор наук Деян Айдачич.

З 1978 до 1993 р. групи студентів з 6–8 осіб набиралися через рік і вивчали як основні дисципліни спеціалізації сербську і хорватську літератури та східний (екавський) варіант сербохорватської літературної мови. Навчальний план був розрахований на 5 років з метою не лише досягнення рівня комунікативної компетенції, а й здобуття якнайглибших знань про історію, граматичну систему, міжмовні паралелі обраної студентом інослов'янської мови. Три початкові семестри навчання відводилися на оволодіння комунікативним рівнем мови. Далі починалося вивчення системи сучасної літературної мови – 4-й семестр присвячувався фонетиці та фонетичним явищам у сербохорватській мові, 5-й і 6-й – морфології, 7-й і 8-й – синтаксису. У 9-му семестрі основна увага приділялася характеристиці стилів та особливостям сучасної сербохорватської мови, перекладам уривків літературних творів, лінгвістичному аналізу текстів. 10-й семестр призначався для переддипломної практики та підготовки дипломної роботи. Разом з таким підходом до вивчення сучасної мови, починаючи з третього року навчання, студенти слухали курс «Історія сербохорватської літературної мови», спецкурси «Словотвір», «Фразеологія», «Історична граматика сербохорватської мови», «Особливості перекладу з сербохорватської на українську мову».

В той же час згідно навчального плану сербохорватську літературну мову в статусі другої слов'янської вивчали студенти польського і чеського відділення кафедри слов'янської філології. Цей курс був розрахований на 6 семестрів і передбачав досягнення комунікативного рівня володіння мовою на основі міжслов'янських мовних паралелей та опанування граматичною системою мови.

Сербохорватська мова як іноземна слов'янська викладалася студентам-україністам філологічного факультету денної та вечірньої форм навчання

факультативно та деякий час як повноцінна навчальна дисципліна.

Крім філологічного факультету, постійну зацікавленість у курсі "Сербохорватська мова" з початків її викладання (1976-1977 навч. року) виявляли факультет журналістики та історичний факультет Київського університету, де вона читалася студентам спеціалізації "Історія південних слов'ян" з метою оволодіння навичками читання і розуміння текстів та формування комунікативної компетенції.

З 1993 року після кривавого розпаду СФРЮ та пов'язаного з ним соціолінгвістичного виокремлення хорватської літературної мови почався наступний етап у розвитку сербістики – набір студентів на спеціальність "сербська мова та література" (перша група 1994 року) здійснюється, як правило, поперемінно зі спеціальністю "хорватська мова та література" (перша група набрана 1993 року). Приблизно в цей же період відбулася реорганізація системи вищої освіти в Україні із встановленням освітньо-кваліфікаційних рівнів професійної підготовки фахівців – бакалавра (4 роки підготовки), спеціаліста (1 рік) та магістра (2 роки навчання). За минулі сімнадцять років кафедра слов'янської філології підготувала кілька десятків фахівців високої кваліфікації за спеціальністю «сербська мова і література».

Підготовка майбутніх фахівців-сербістів традиційно відбувається в напрямку досягнення кінцевої мети – формування професійної компетенції дипломованих філологів, складовими компонентами якої в сучасній методичній літературі визначають «...теоретично-лінгвістичну, комунікативну, культурологічну, психолого-педагогічну, перекладацьку та літературознавчу компетенції» [5, 57]. Основний фактор, що визначає підхід до викладання інослов'янських мов (і сербської зокрема) студентам слов'янського відділення, - філологічний освітній профіль, тип професійної підготовки, при якому «інституційно, організовано, планово і систематично здобувається найвища освіта у галузі філологічних наук – комплекс систематизованих знань, навичок і вмінь, – і в якому розвиваються здатності до їх раціонального і адекватного примінення в професійній роботі... Іноземна мова в цьому профілі має статус основної дисципліни (разом з іноземною літературою)... і у процесі викладання функціонує як об'єкт наукового вивчення, засіб комунікації і засіб засвоєння спеціальних знань; вивчається у єдності теоретичного та практичного аспектів» [5, 9-10]. Такий підхід знаходить відображення у навчальних планах кафедри слов'янської філології.

На сьогодні в рамках кредитно-модульної системи організації навчання з модульно-рейтинговою системою оцінювання для студентів відділення сербістики «Основна слов'янська мова – сербська» в статусі нормативної навчальної дисципліни становить фахову основу циклу професійної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» і є базовою для вивчення інших нормативних дисциплін та дисциплін спеціалізації, що

вводяться з 3. курсу і дають змогу поглибити знання студентів і сформувати їх професійні і наукові інтереси – «Історія основної слов'янської мови (сербської)», «Методика викладання слов'янської мови (сербської)», «Лексикологія сербської мови», «Сербська лексикографія», «Історична граматики сербської мови», «Фразеологія сербської мови», «Словотвір», «Особливості сербської розмовної мови», "Актуальні проблеми слов'янського перекладознавства", "Особливості усного перекладу з української на сербську мову", "Актуальні проблеми славістики", "Сербістика в Україні", "Актуальні проблеми слов'янського (сербського) мовознавства». Розробка програм курсів та їх викладання здійснюють викладачі кафедри слов'янської філології, колишні випускники відділення – асист. Стеблина-Рудякова Л.М., доц. Білик Н.Л., к.ф.н. Деркач О.М., к.ф.н. Петровська Л.Є. та проф. Д. Айдачич, котрий поєднує обов'язки викладача і лектора.

Паралельне здобуття студентами славістики другої спеціальності - української мови та літератури, крім розширення можливостей майбутньої професійної самореалізації, допомагає їм оволодівати інослов'янською через осмислення зв'язків між граматичними структурами, фонетично-фонологічними, лексико-фразеологічними і стилістичними можливостями української та сербської мов [5, 10]. Після 4 років навчання та успішного захисту бакалаврської роботи студенти отримують кваліфікацію бакалавра сербської мови та літератури, української мови та літератури та можливість вдосконалити рівень фахової підготовки в магістратурі.

Методичне забезпечення викладання сербської мови складають підручники, навчальні посібники, різні види словників, наукові монографії, наукові періодичні видання та збірники статей, матеріали славістичних конференцій, котрі щорічно надходять у подарунок кафедрі від Народної бібліотеки Сербії, Міжнародного Славістичного Центру при Белградському університеті, Міністерства культури Сербії, різних культурних і освітніх установ, діячів культури, викладачів, випускників і студентів кафедри і активно використовуються у навчальному процесі.

Отже, у становленні викладання сербської мови в Київському університеті імені Тараса Шевченка можна виділити три періоди. Перший – від заснування кафедри історії та літератур слов'янських нарід до початку ХХ століття, коли основна увага у підготовці студентів приділялася історії, культурі і літературі сербів та хорватів, а знання мови розглядалася як засіб дослідження пам'яток культури та творів літератури. В перші ж десятиліття ХХ ст. формування системного погляду на мову піднімає її статус до самостійної навчальної дисципліни. Наступний етап – підготовки філологів-сербохорватистів, – має досить чіткі хронологічні рамки – з 1973 до 1993 року, протягом нього сербська мова і література викладається як складова єдиної сербохорватської літературної мови та літератури народів

Югославії відповідно. Мова при цьому – засіб комунікації та об'єкт системного вивчення і наукового аналізу. Третій етап – підготовки фахівців-сербістів (починаючи з 1994 року) відзначений наданням сербській мові (разом з іншими слов'янськими на відділенні) статусу базової навчальної дисципліни у фаховій основі циклу професійної підготовки фахівців існуючих освітньо-кваліфікаційних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона; 2. Обзорение преподавания на историко-филологическом факультете императорского Университета Св.Владимира в весеннем полугодии 1909 г. – Киев: Типография Университета, 1909; 3. *Паламарчук О.Л., Чмир О.Р.* Слов'янська філологія в Київському університеті // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. - Спеціальний випуск. – К., 2009; 4. Общие учебные планы и правила историко-филологического факультета Университета св.Владимира / сост.Деканом Н. Бубновым 19 мая 1907 г. – Киев: Универс.типография, 1907; 5. *Кончаревич К.* Настава страног језика на филолошким студијама. Теорија и пракса. – Београд, 1996; 6. *Стеблина-Рудякова Л.М.* Сербістика в Київському університеті імені Тараса Шевченка // Українсько-сербський збірник УКРАС. – вип.1(4). – К., 2010.

Черниш Т.О. (Київ, Україна)

Про київську полоністику і полоністів 1971-1976 років

У статті висвітлені актуальні сторінки історії української полоністики й основні етапи підготовки науковців, які зосередили свої зацікавлення на розвитку досліджень польської мови, літератури, історії в Україні.

Ключові слова: полоністика, полоністи, філологічний факультет Київського університету.

В статье освещены актуальные страницы истории украинской полонистики и основные этапы подготовки ученых, которые сосредоточили свои интересы на развитии исследований польского языка, литературы, истории в Украине.

Ключевые слова: полонистика, полонисты, филологический факультет Киевского университета.

The article touches upon the actual facts of Ukrainian Polish studies history and main stages of preparing specialists who concentrated their interest on Polish studies, namely Polish language, literature and history in Ukraine.

Key words: Polish studies, Polish studies specialists, Philological Faculty of Kyiv University